

hai la votat!

Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente

2017 - 2020

CICDE
Centrul de Instruire Centralizat
în Domeniul Electoral

Kingdom of the Netherlands

Ambasada Britanică
la Chișinău

Votul tău contează!

Proiectul „**Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente**” este implementat de PNUD Moldova, cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare și Ambasadei Olandei prin Programul Matra.

4
EDUCAȚIE DE
CALITATE

5
EGALITATE
DE GEN

10
INEGALITĂȚI
REDUSE

16
PACE, JUSTIȚIE
ȘI INSTITUȚII
PUTERNICE

17
PARTENERIATE
PENTRU OBIECTIVE

CUPRINS

Mesajele proiectului	4
Pe scurt despre proiect	13
Sisteme și instrumente pentru alegeri	16
Laboratorul de creație în domeniul electoral, InnoVoter	22
Campania de informare și educare civică „Democrația contează”	24
Analiza de gen în alegeri, deja o tradiție	28
Sfaturi utile și bune practici pentru femeile în alegeri	30
Lightroom (un)conference: agresivitate și etică electorală	32
Acces egal pentru toți în secțiile de votare	34
Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral	36
Jurnaliștii, pregătindu-se de alegeri la Weekend training. Media & Alegeri	38
Tabăra Cineaștilor, laboratorul unde au fost produse spoturi video pentru alegeri	40
VotART, atelierul de creare a celor mai faine postere motivaționale	41
Arci, personajul care îi învață pe copii cum se votează	43
Educație electorală pentru toți copiii	44
Alegeri democratice în școli	45
Jocul intelectual „Ce? Unde? Când?”, competiția cunoștințelor despre alegeri	46
CICDE Open Talks, scena promotorilor educației electorale	47
Ajutându-i pe profesori să învețe viitorii alegători despre drepturile și responsabilitățile lor	48
Bibliotecile, centre de informare pentru alegători.....	49

Dima Al-Khatib

Reprezentantă rezidentă PNUD în Republica Moldova

După trei ani de activitate productivă și inovatoare în domeniul electoral, bazele căreia au fost puse în proiectele anterioare ale PNUD, sunt onorată să afirm astăzi că PNUD Moldova a contribuit la obținerea unor rezultate transformaționale în promovarea alegerilor incluzive și transparente.

Pilonii proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” sunt Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, atât de interconectate și importante pentru a consolida transparența și responsabilitatea instituțiilor electorale, pentru a asigura o participare echilibrată a femeilor în procesele electorale și democratice, pentru a îmbunătăți cunoștințele tuturor cetățenilor cu drept de vot, inclusiv ale tinerilor și primilor votanți, pentru a participa în mod conștient la alegeri, dar și pentru a reduce inegalitățile prin promovarea accesului egal pentru toți în secțiile de votare și, nu în ultimul rând, pentru a dezvolta parteneriate cu părțile interesate și partenerii cheie din domeniul electoral. Agenda 2030 solicită guvernelor să fie mai incluzive în procesele decizionale, aceasta fiind și misiunea sa „centrată pe oameni” prin angajamentul de a nu exclude pe nimeni.

Astăzi, putem afirma că Sistemul Informațional Automatizat de Stat „Alegeri” s-a fortificat, dovedindu-și funcționalitatea excepțională și furnizarea impecabilă a datelor în timp real către public în timpul alegerilor parlamentare și celor locale generale organizate în 2019 în Moldova. În plus, PNUD a contribuit la îmbunătățirea Registrului de Stat al Alegătorului, prin sporirea calității și accesibilității datelor electorale și facilitarea schimbului de date între instituții prin dezvoltarea noului Sistem de Acte de Stare Civilă și a Registrului de Stat al Adreselor. Pentru PNUD Moldova „inovația” și „alegerile” sunt termeni care se completează reciproc cu succes.

La sfârșitul acestei etape de proiect, țin să le mulțumesc partenerilor noștri de încredere, Comisiei Electorale Centrale, Centrului pentru Instruire Continuă în Domeniul Electoral, Agenției Servicii Publice și Agenției de Governare Electronică pentru angajamentul și cooperarea lor în obținerea rezultatelor comune. Cu această ocazie, exprim recunoștință și partenerilor de dezvoltare și donatorilor, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Ambasada Marii Britanii la Chișinău și Ambasada Olandei, pentru deschiderea și sprijinul continuu în implementarea cu succes a proiectului. Așteptăm cu nerăbdare să continuăm activitățile în domeniul electoral în Moldova și să aducem procesele electorale la un nou nivel de dezvoltare, cu alte realizări importante.

Scott Hocklander

Șeful Misiunii Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în Moldova

Dreptul și capacitatea unei națiuni de a alege liber și transparent reprezentanții săi într-o funcție publică servește ca temelie pentru o democrație modernă. Consolidarea capacității unei autorități electorale de a organiza alegeri libere, transparente și incluzive este parte a unui proces de edificare a instituțiilor naționale credibile, ceea ce constituie o componentă cheie în drumul spre dezvoltarea și prosperarea unui stat.

Prin proiectul „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, USAID susține eforturile de consolidare a sistemelor și procedurilor care stau la baza desfășurării procesului electoral și de promovare a educației civice și electorale printre alegători. Educația contribuie la îmbunătățirea conștientizării fiecărui cetățean a drepturilor și responsabilităților sale în actul votării, elementul cel mai important într-o democrație.

Scott Hocklander

Steven Fisher

***Ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii
și Irlandei de Nord în Republica Moldova***

Articolul 25 din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice prevede că „Fiecare cetățean are dreptul și posibilitatea:

- (a) să participe la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;
- (b) să aleagă și să fie ales în cadrul unor alegeri periodice, corecte, prin vot universal, egal și secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor”.

Republica Moldova a aderat la acest tratat în ianuarie 1993. Democrația e ca și o plantă puternică, care, odată înrădăcinată în mintea oamenilor și în societățile noastre, este greu de eradicat. Dar este și o plantă care necesită multă grijă și hrană pentru a rămâne sănătoasă și a prospera. Astfel că toate democrațiile trebuie să acorde o atenție constantă educației cetățenilor și înregistrării la timp a alegătorilor. Ca țară care susține democrația autentică, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a fost încântată să sprijine proiectul PNUD, scopul căruia este asigurarea participării depline la procesele democratice a cetățenilor Republicii Moldova. Aceasta este calea către îndeplinirea drepturilor din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice.

Steven Fisher

Floris van Eijk

**Șeful Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos
la Chișinău**

Alegerile libere și democratice sunt piatra de temelie a oricărei democrații. Acestea oferă posibilitatea poporului Republicii Moldova să-și aleagă liderii, pe care să-i urmărească și să le ceară îndeplinirea promisiunilor făcute. Alegerile competitive obligă candidații să își prezinte programele, să discute public problemele și să-și educe cetățenii. De modul de organizare a alegerilor, calitatea și incluziunea procesului electoral depinde cât de bine este reprezentat poporul de către liderii săi. Trebuie să organizăm aceste alegeri într-un mod complet transparent, cu oportunități egale pentru toți concurenții electorali de a candida și de a-și prezenta ideile. Și cu oportunități egale pentru toți cetățenii Republicii Moldova de a alege un candidat pe placul lor, fără nicio interferență sau presiune.

Oficiul Ambasadei Olandei la Chișinău sprijină monitorizarea alegerilor și contribuie la îmbunătățirea procesului electoral. Doar prin consolidarea independenței autorităților de reglementare și îmbunătățirea calității muncii lor, putem proteja interesele tuturor alegătorilor și candidaților, asigurând respectarea legii. Abia atunci, instituțiile democratice pot beneficia de încrederea poporului, necesară pentru a construi un viitor mai bun pentru Republica Moldova.

Floris van Eijk

Dr. Dorin Cimil

Președintele Comisiei Electorale Centrale

În numele Comisiei Electorale Centrale, doresc să exprim gratitudine proiectului PNUD Moldova „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” și donatorilor săi Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasadei Marii Britanii și Ambasadei Olandei, pentru suportul oferit pe parcursul ultimilor 3 ani. Toate acțiunile noastre au avut drept obiectiv garantarea realizării drepturilor electorale ale cetățenilor cu respectarea normelor și principiilor democratice.

Menționez că implementarea cu succes a proiectului a avut un rol primordial în dezvoltarea proceselor electorale de la noi din țară, lucru confirmat atât de către organizațiile naționale, cât și de cele internaționale. Și aici aș dori să menționez consolidarea capacităților autorităților electorale în administrarea alegerilor, cu asigurarea unui nivel mai înalt de profesionalism, corectitudine, transparență și credibilitate, implementarea tehnologiilor moderne în alegeri, creșterea gradului de informare în domeniul electoral a cetățenilor și de conștientizare a importanței participării la alegeri. Totodată, cu suportul partenerilor, CEC a reușit să facă față provocărilor apărute în legătură cu modificarea sistemului electoral, obținerea de noi competențe, în special în domeniul organizării alegerilor prezidențiale, finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

De asemenea, mulțumim proiectului pentru receptivitate și adaptabilitate la necesitățile reale ale CEC și pentru facilitarea stabilirii și/sau dezvoltarea relațiilor de colaborare cu autoritățile din țară și cu partenerii externi.

Din nou țin să apreciez timpul, energia, dedicația și energia oferită de echipa proiectului, pentru buna realizare a obiectivelor comune și să-mi exprim dorința de a continua colaborarea și în viitor.

Dorin Cimil

Dr. Doina Bordeianu

***Directoarea Centrului de Instruire Continuă
în Domeniul Electoral***

În ultimii 3 ani, democrația s-a învățat la propriu la Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral datorită suportului oferit în cadrul proiectului „Consolidarea Democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova în parteneriat cu Comisia Electorală Centrală. În această perioadă au fost desfășurate un șir de activități inovatoare și cu impact direct în rândul copiilor și tinerilor, profesorilor, bibliotecarilor și funcționarilor electorali. Jocurile intelectuale Ce? Unde? Când?, Conferința CICDE Open Talks, programul de granturi mici pentru cercetări în domeniul electoral, crearea rețelei de biblioteci ca și puncte de informare a alegătorilor, instruire pentru alegerea consiliilor de elevi din școli, elaborarea benzilor desenate pentru copii sunt activități care și-au pus amprenta pozitivă asupra educației electorale a alegătorilor și viitorilor alegători din Republica Moldova.

Ne bucurăm să constatăm că în momentul încheierii acestei etape a proiectului, majoritatea acestor activități au fost instituționalizate, devenind parte integrantă a activității de bază a CICDE, cu finanțare de la bugetul de stat.

Noi suntem recunoscători donatorilor proiectului, Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Ambasada Marii Britanii la Chișinău și Ambasadei Olandei și apreciem eforturile de implementare ale PNUD Moldova. Datorită colaborării noastre, democrația din Republica Moldova a avut doar de câștigat, iar CICDE a devenit mai bun, în mare parte grație suportului oferit de partenerii de dezvoltare.

Doina Bordeianu

Diana Tacu

Șefa Direcției generale stare civilă, Agenția Servicii Publice

Suștinerea reală la implementarea proiectelor din partea Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare este una esențială și importantă pentru Republica Moldova.

O exemplificare a unui astfel de exercițiu constituie colaborarea la realizarea proiectului de elaborare și dezvoltare a Subsistemului informațional „Acte de stare civilă”, parte componentă a Registrului de stat al populației, inițiat în 2017 în cadrul implementării proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”.

Realizarea acestui proiect cu suportul oferit de PNUD Moldova va reprezenta excluderea multiplelor activități de evidență și înregistrare în procesul de activitate al organelor de stare civilă, ținute până în prezent pe suport de hârtie, iar pe de altă parte, va asigura realizarea eficientă a formării și actualizării sistemului informațional automatizat Registrul de stat al populației de către autoritățile publice, care își exercită prerogativele legale de înregistrare a actelor de stare civilă (subdiviziunile de stare civilă, primăriile satelor (comunelor) și orașelor, precum și misiunile diplomatice și/sau oficiile consulare ale Republicii Moldova acreditate în străinătate), a cărui beneficii vor putea fi valorificate și resimțite de către toate autoritățile publice și persoanele care utilizează informația din Registrul de stat al populației.

Odată cu finalizarea activităților de elaborare și dezvoltare a Subsistemului informațional „Acte de stare civilă”, ne exprimăm gratitudinea și recunoștința pentru consecutivitatea acțiunilor întreprinse de către PNUD Moldova, începând cu anul 2015 până în prezent, în suștinerea proiectelor de modernizare a serviciilor publice și suportul instituțiilor statului pentru realizarea proiectelor de valoare incontestabilă.

Diana Tacu

Angela Matcov

Șefa Departamentului Cadastru, Agenția Servicii Publice

Valoarea datelor este determinată de frecvența utilizării și reutilizării acestora. În ultima perioadă am constatat o explozie în dezvoltarea serviciilor bazate pe date care determină locația și o creștere constantă a consumului acestor date de către autoritățile publice.

Sprijinul echipei Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și suportul donatorilor proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” ne-au ajutat să creăm o platformă eficientă pentru a gestiona și a oferi părților interesate date exacte despre hotarele administrative ale localităților, denumirile arterelor de circulație și adresele din aceste localități, ceea ce în limbajul vieții cotidiene se traduce prin – adresă de domiciliu, adresa secției de votare, locația unei instituții sau a altui obiectiv de interes individual sau comunitar.

Sistemul informațional „Registrul de stat al unităților administrativ-teritoriale și al adreselor”, creat cu suportul proiectului PNUD reprezintă un instrument absolut inovativ care contribuie la acuratețea datelor despre adrese, prin susținerea procesului de actualizare a datelor Registrului atât la nivel local, de către autoritățile publice locale, cât și la nivel național, fiind sursa unică și deschisă a acestor date.

La rândul lor, datele calitative și credibile despre adrese oferă beneficii economice și sociale fiecărui dintre noi – o livrare rapidă și exactă, o ambulanță ajunsă la timp, un serviciu prestat în termen util. Iar o sursă de date actuale și accesibile este unul din pilonii de bază pentru dezvoltarea democratică a unei societăți. În cadrul proiectului au fost consolidate bazele cooperării fructuoase în domeniul îmbunătățirii calității serviciilor și schimbului de date despre adrese între mai multe instituții publice din țară – Comisia Electorală Centrală, Agenția de Governare Electronică, iar succesul atins și experiența acumulată ne motivează să ne extindem parteneriatele, oferind date credibile și susținând încrederea, inclusiv în transparența proceselor electorale.

Angela Matcov

Iurie Turcanu

Directorul Agenției de Guvernare Electronică

Pentru Agenția de Guvernare Electronică (AGE), colaborarea cu proiectul PNUD a fost una de mare productivitate și impact pentru consolidarea infrastructurii de e-Guvernare a țării și capabilității de a o gestiona eficient. În cadrul cooperării, AGE a beneficiat de suportul proiectului pe 3 segmente cheie

Primul a fost exercițiul complex de identificare și evaluare a lacunelor și aspectelor de actualizat și perfecționat în contextul infrastructurii de e-Guvernare existente (produse utilizate și reutilizate de sute de actori publici și privați în prezent și de sute de mii de cetățeni: MConnect, MPass, MPay, MAccess, MLog, MCloud, MSign, Semnătura Mobilă, portalul guvernamental al serviciilor publice), care a generat recomandări foarte valoroase pentru AGE. Or, implementarea acestor recomandări va asigura operarea eficientă, modernizarea și asimilarea acestei infrastructuri critice în anii care vin.

Cel de-al doilea segment cheie îl constituie suportul acordat în domeniul Modernizării Clasificării Datelor, de la revizuirea cadrului normativ, a procedurilor de clasificare a datelor din sectorul public până la elaborarea unui proiect de lege privind clasificarea datelor și dezvoltarea unui model inovator de clasificare, care va sta la baza funcționării eficiente a Platformei Guvernamentale de schimb de date și interoperabilitate MConnect. Impactul indirect al acestui efort este și mai semnificativ, dat fiind că schimbul de date eficient, securizat, realizat în timp real prin MConnect este unul din pilonii modernizării serviciilor publice.

Și cel de-al treilea a fost suportul oferit la elaborarea Programului de Dezvoltare Strategică a Agenției de Guvernare Electronică 2020-2024, care este unul cheie pentru asigurarea eficienței noastre instituționale și consolidarea capabilităților agenției de a gestiona atât infrastructura critică de e-Guvernare din țară, cât și agendele de reforme de înaltă complexitate și impact transformățional „e-Transformarea Guvernării”, „Modernizarea Serviciilor Publice” și „Investiții Inteligente în TIC”.

Suntem profund recunoscători partenerilor noștri strategici pentru acest suport valoros și mizăm și pe viitor pe colaborări similare de succes cu PNUD Moldova.

Democrația contează!

Proiectul „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” reprezintă o continuare de succes a inițiativelor dezvoltate anterior în domeniul electoral de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova.

Cu susținerea generoasă a **Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasadei Marii Britanii la Chișinău** prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare, **Ambasadei Olandei** prin Programul Matra și în parteneriat cu **Comisia Electorală Centrală, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, Agenția de Servicii Publice și Agenția de Guvernare Electronică** am investit **3 192 424 \$** în procesul de îmbunătățire a proceselor electorale pentru desfășurarea unor alegeri incluzive și transparente.

Fiecare vot contează

În ultimii trei ani, am fost alături de Comisia Electorală Centrală și **am dezvoltat sisteme, am creat instrumente** pentru a moderniza procesul de organizare a alegerilor, inclusiv pentru a reduce implicarea factorului uman în procesul electoral.

Am spus de fiecare dată că **democrația contează** și că **votul fiecăruia contează**. Astfel că am ajuns direct la peste **350 000** de oameni de toate vârstele, femei și bărbați, fete și băieți, din sudul, centrul și nordul Republicii Moldova, inclusiv din regiunea Găgăuziei, raioanele din stânga Nistrului, dar și din afara țării.

Despre campaniile și activitățile noastre de educație civică au vorbit, au auzit, au văzut, au citit peste **1 800 000** de persoane, de la mic la mare.

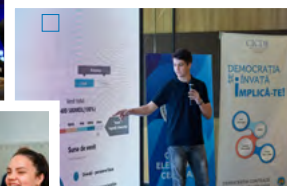

Un alegător informat este un cetățean puternic!

Am fost alături la fiecare scrutin și am pus umărul la crearea condițiilor prielnice pentru alegători de a participa la vot. Astăzi, datele privind prezența la vot în țară și peste hotare **sunt prezentate mult mai atractiv**, iar rezultatele alegerilor **sunt prelucrate și afișate mult mai ușor**.

Pentru diaspora am organizat întâlniri și sesiuni de informare online și am creat pentru ei platforme de discuții pe rețelele de socializare.

Am fost printre copii și tineri pentru **a-i învăța democrația** și am împărtășit din istoriile și experiența de votare a celor mai mari. Am mers din poartă-n poartă și din ușă-n ușă pentru a povesti oamenilor despre procedurile de vot și drepturile lor.

Și pentru că și **transparența datelor** contează, am contribuit la crearea unui **modul nou** al Sistemului Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”, numit **“Control Financiar”** dedicat raportării, inclusiv online, a finanțării campaniilor electorale și partidelor politice, datorită căruia alegătorii pot accesa oricând informațiile necesare. Pentru că un alegător informat este **un cetățean puternic!**

Vă invităm să răsfoiți în continuare paginile anilor 2017 - 2020 pentru a vă convinge cum au devenit alegerile din Moldova mai incluzive și mai transparente.

Sisteme și instrumente pentru alegeri 2017 - 2020

Iulie

Începe implementarea proiectului PNUD „**Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente**”. Aceasta după ce în martie 2017, s-a încheiat „Programul pentru democrație”, (2012-2017), una dintre componentele cheie ale proiectului fiind cea electorală. PNUD Moldova a susținut de atunci dezvoltarea sistemelor informaționale de stat performante așa că, în cadrul noului proiect, a continuat îndeplinirea acestor obiective importante.

2017

**Consolidarea democrației
în Moldova prin alegeri
incluzive și transparente**

2018

Mai

Este dat startul creării unui nou **Registru de stat al unităților administrativ-teritoriale și al adreselor**, ce va contribui la îmbunătățirea calității informației electorale din Registrul de Stat al Alegătorilor. La baza noului sistem este Legea cu privire la sistemul de adrese, elaborată cu susținerea PNUD Moldova și adoptată de Parlament în iulie 2017.

Martie

Este inițiată construcția unui nou modul al Sistemului Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”, numit „**Control Financiar**”. Modulul va moderniza procesul de depunere a rapoartelor financiare de către toți concurenții electorali și partidele politice, precum și va facilita verificarea acestora de către Comisia Electorală Centrală.

2018

August

Adresele a **41 de localități** sunt înregistrate de către Agenția Servicii Publice și incluse în baza de date a Departamentului Cadastru. Proiectul a oferit expertiză cadastrală locală pentru stabilirea hotarelor acestor localități, furnizând astfel date exacte în contextul alegerilor parlamentare și celor locale generale din 2019.

Octombrie

Pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale, www.cec.md și platforma informativă www.voteaza.md sunt reînnoite cu suportul proiectului, au o nouă interfață mult mai atractivă, conținutul poate fi mai ușor de găsit și sunt accesibile tuturor persoanelor.

2019

Ianuarie

Sistemul Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI” este ajustat conform **noului sistem electoral mixt** în baza căruia sunt organizate alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Mai mult, pentru acest scrutin, proiectul a contribuit la **testarea de performanță și securitate** pentru ca CEC să se asigure că sistemul va rezista la toate eventualele provocări din ziua alegerilor.

Februarie

Este prezentată publicului **platforma de afișare în timp real a datelor privind prezența la vot și a rezultatelor preliminare ale alegerilor**, creată cu suportul proiectului și având la bază ideea echipei câștigătoare a InnoVoter 2018. La alegerile parlamentare și cele locale generale din 2019, interfața de afișare a datelor a fost accesată de peste **150 de milioane de ori**.

Este lansată aplicația **diaspora.voteaza.md**, dedicată tuturor alegătorilor moldoveni aflați în ziua alegerilor peste hotare, dar și cetățenilor cu drept de vot din raioanele din stânga Nistrului. Astfel, fiecare alegător poate găsi trei cele mai apropiate secții de votare față de locul aflării sale și, de asemenea, poate vedea care dintre ele este mai aglomerată, în cazul acesta alegând o a doua sau o a treia locație.

2019

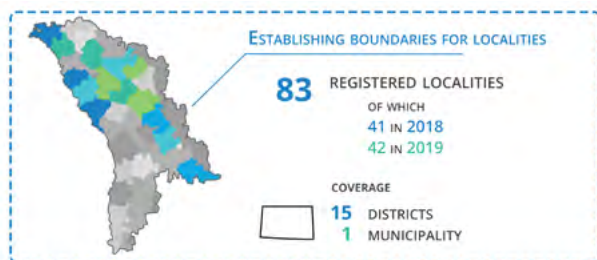

Martie

În parteneriat cu Agenția Servicii Publice, începe dezvoltarea **Subsistemului Informațional „Acte stare civilă”**, parte a **Registrului de stat al populației**, care, la rândul său, furnizează date pentru **Registrul de Stat al Alegătorilor**.

Mai

A fost elaborat **proiectul de lege privind clasificarea datelor**, necesar pentru a optimiza funcționarea platformei guvernamentale de schimb de date MConnect a Agenției de Guvernare Electronică.

Octombrie

Și pentru alegerile locale generale din 20 octombrie 2019, **Sistemul Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”** este ajustat conform tuturor normelor legale și tehnice. Pentru acest scrutin, proiectul a contribuit la **testarea de performanță și securitate** pentru buna funcționare și rezistență a sistemului în ziua alegerilor.

August

Adresele a alte **42 de localități** sunt înregistrate de către Agenția Servicii Publice și incluse în baza de date a Departamentului Cadastru. Proiectul a oferit expertiză cadastrală locală pentru stabilirea hotarelor acestor localități, furnizând astfel date exacte în Registrul de stat al “Unităților administrativ-teritoriale și al adreselor.

2019

La alegerile locale generale din 20 octombrie 2019, CEC, cu susținerea proiectului, **a pilotat o inovație tehnică și a utilizat scanere** în 70 de secții de votare din mun. Chișinău pentru a identifica alegătorii în listele electorale în baza buletinului de identitate scanat. Astfel, în comparație cu introducerea manuală a datelor, procesul de scanare a demonstrat excluderea erorilor umane, dar și a redus timpul și cozile de alegători cu 72%.

Decembrie

Este elaborat primul **Plan strategic de dezvoltare al Agenției de Governare Electronică** pentru anii 2020 - 2022. Partenerul PNUD în implementarea acestui proiect, Agenția de Governare Electronică joacă un rol esențial în furnizarea datelor fiabile prin asigurarea schimbului de informații digitale între instituțiile de stat, inclusiv în domeniul electoral.

Octombrie

Interfața aplicației **verifica.cec.md** este reproiectată cu susținerea proiectului pentru a oferi acces rapid și ușor la informații și detalii privind secțiile de votare. Mai mult, pentru a spori accesul cetățenilor cu drept de vot la informațiile electorale, proiectul a oferit suport CEC în transpunerea aplicației pe **terminalele QIWI**, disponibile practic în toată țara (peste 600 unități). Astfel, în doar câțiva pași, orice alegător poate găsi adresa secției sale de votare.

2019

Din 2017 și până la sfârșitul anului 2019, cu suportul proiectului, Sistemul Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI” este completat cu **încă patru module** funcționale, ajungând astfel la 13. Pe lângă modulul „Control financiar”, a fost creat modulul „**Candidați Electoralii**”, care asigură înregistrarea electronică a concurenților electorali și administrarea profilurilor acestora pe întreg ciclul electoral. Un alt modul este „**Documentare**”, care permite CEC-ului să gestioneze și să mențină în format electronic documentele electorale.

Decembrie

Este realizată **digitalizarea a peste 2 200 de rapoarte financiare** pe hârtie transmise CEC de către partidele politice și concurenții electorali în perioada 2014 - 2018. Activitatea a avut drept scop asigurarea unui proces electoral mai transparent și mai accesibil pentru societatea civilă și toți actorii interesați în finanțarea campaniilor electorale și a formațiunilor politice.

2020

Aprilie

Este dezvoltat cel de-al patrulea modul nou al Sistemului Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”, **Registrul Funcționarilor Electorali**, ce conține informații și detalii referitoare la funcționarii electorali: regiunea geografică în care se află, funcția anterioară, ce fel de instruiți au avut ori indicatori de evaluare a performanței. Registrul va păstra istoria de activitate a fiecărui funcționar și datele despre acestea vor fi mult mai ușor procesate la fiecare scrutin.

Martie

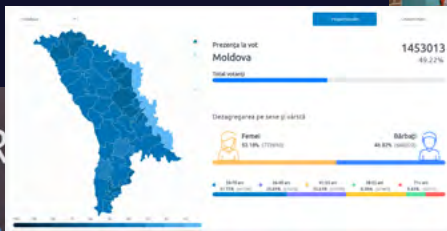
Este finalizată **evaluarea internațională complexă a cadrului național de guvernare electronică** în Moldova. Proiectul a oferit asistență la cererea Agenției de Guvernare Electronică pentru a fi revizuită infrastructura existentă și serviciile informaționale centralizate. Expertiza a conținut și un șir de recomandări pentru îmbunătățirea schimbului de date fiabile.

INNOVOTER 2018

În toamna lui 2018 a fost organizată prima ediție a laboratorului de creație în domeniul electoral, InnoVoter.

Timp de 3 zile, **30 de tineri** pasionați de inovații au creat prototipuri pentru platforma de vizualizare în timp real a prezenței la vot și rezultatelor preliminare ale alegerilor. Participanții la laborator au fost ghidați de mentori și au lucrat la ideile lor în **6 echipe**. Locul 1 a fost obținut de **Echipa New Deal**, formată din 5 tineri developeri și designeri.

Prototipul câștigător a stat la baza creării platformei de vizualizare a prezenței la vot și rezultatelor alegerilor parlamentare din februarie 2019 și cele locale generale din octombrie 2019. Și anume, date despre prezența la vot, categoriile de alegători (după criteriul de gen, vârstă, distribuție geografică) și rezultatele preliminare ale alegerilor per localitate sau circumscripție. În total, platforma a fost accesată de peste 150 de milioane de ori.

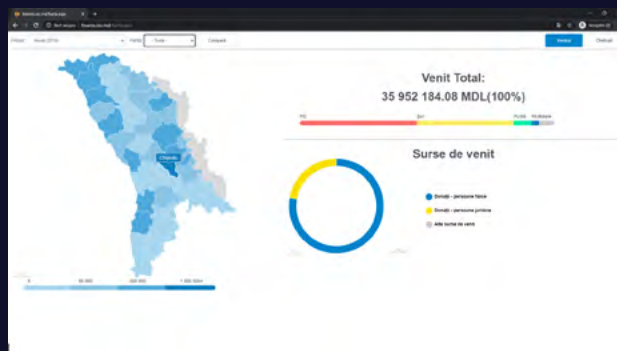
INNOVOTER 2019

Cea de-a doua ediție a laboratorului de creație în domeniul electoral, InnoVoter, a avut loc în mai 2019 și, de această dată, misiunea celor **30 de participante și participanți** a fost să creeze prototipuri pentru platforma de afișare a datelor privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

InnoVoter 2019 a contribuit la pregătirea **noului modul „Control Financiar”** al Sistemului Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”, care modernizează procesul de depunere a rapoartelor financiare de către toți concurenții electorali și partidele politice, dar și verificarea acestora. Un element-cheie al modulului este publicarea datelor pe pagina CEC pentru care developerii și designerii de la InnoVoter au muncit continuu timp de 3 zile.

Locul I a fost obținut de **Echipa iMinte**, formată din 5 tineri, pe atunci, elevi ai Liceului „Orizont” (Durlești). Echipa a participat și la ediția din 2018, ocupând atunci locul III.

Platforma de afișare a datelor privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale va oferi acces liber și ușor reprezentanților mass media, celor ai organizațiilor societății civile sau, pur și simplu, cetățenilor Republicii Moldova la cheltuielile și veniturile actorilor implicați în alegeri și în viața politică din țară.

Campania de informare și educare civică „Democrația contează”

În 2017, Parlamentul a decis ca Republica Moldova să aleagă deputații în baza unui sistem electoral mixt, ceea ce însemna că 50 de deputați sunt aleși în baza reprezentării proporționale la nivel național, iar ceilalți 51 pe circumscripții uninominale. Împreună cu partenerii proiectului, CEC și CICDE, PNUD Moldova a decis să contribuie la informarea alegătorilor privind noile proceduri de vot în cadrul unei ample **campanii de informare și educare civică „Democrația Contează”**.

Astfel, în perioada aprilie-decembrie 2018, **12 ONG-uri din toată Republica Moldova** au participat în Programul PNUD de Granturi

Mici „Alegeri”. **Peste 203 000 de persoane** au fost implicați la activitățile Programului, mai mult de **jumătate dintre acestea fiind femei**. Iar aproape **500 000 de persoane** au auzit, au văzut, au citit, au vorbit despre acțiunile de educație civică și informare electorală.

Au fost organizate peste **550 de sesiuni** de informare și exerciții de simulare a zilei alegerilor. Oameni din **179 de sate și 33 de orașe** au aflat despre noul sistem electoral. Voluntarii ONG-urilor din Găgăuzia au mers din casă în casă, în instituții, pe stradă și au ajuns la **peste 63 000 de alegători**, oferindu-le materiale informative accesibile în trei limbi: găgăuză, română și rusă.

Olga Dudoglo

Olga Dudoglo, voluntară a campaniei de informare în UTA Găgăuzia

Oamenii au avut informații diferite, unii nici nu știau ce fel de alegeri urmează să fie organizate. Am fost în sate în care nu am mai fost niciodată, dar am ajuns acolo datorită acestei campanii. Așa că am bătut la porți și uși și am stat de vorbă cu cetățenii, le-am explicat ce înseamnă sistemul electoral mixt.

Peste 11 000 de membri ai comunității rome din toată țara, s-au adunat pentru a se informa despre alegeri.

Robert Cerari

Robert Cerari este președintele Asociației Bare-Rom, iar în toamna anului 2019 a fost ales consilier local în Soroca.

Până în prezent sunt puțini romi care ies la votare. Și nu că nu vor să iasă, dar nu știu cum să iasă, nu știu cum să voteze. Noi trebuie să învățăm comunitatea romă să iasă la votare. Sunt nouă oameni în familia mea care deja au dreptul la vot și vor merge la alegeri de fiecare dată.

Mai mult de 1 100 de persoane cu dizabilități au aflat care sunt drepturile lor electorale și cum pot vota. Materialele de educație electorală pentru acești alegători și alegătoare au fost adaptate. **Pentru prima dată în Republica Moldova**, a fost elaborat și tipărit în limbile română, rusă și engleză **Ghidul Alegătorului, versiunea „Ușor de citit, ușor de înțeles”**. Publicația a fost dedicată informării persoanelor cu dizabilități psiho-sociale și intelectuale. Iar **Broșura „Democrația contează – Participă!”** și **„Democrația se învață”**, au fost tipărite și în limbaj Braille, împreună cu versiunea audio, accesibile persoanelor cu dizabilități de vedere.

Nicolae Mironov

Nicolae Mironov, care și el utilizează scaunul rulant, a fost voluntar în cadrul campaniei de informare și educare civică a persoanelor cu dizabilități. Nicolae a devenit în ultimii ani un cetățean activ și un alegător informat.

Mai sunt unele persoane care doresc să se folosească de oamenii care au o dizabilitate și să le influențeze alegerea. Acesta nu este un lucru bun. Tocmai de aceea ne-am propus să aducem la cunoștința câtor mai mulți oameni că fiecare dintre noi are dreptul la alegere liberă.

Echipele de trainerii au ajuns și în centrele pentru **femeile în dificultate**. Mai mult de **400 de femei au simulat votarea**, multe dintre ele aplicând ștampila pentru prima dată. Au fost și peste **600 de persoane în etate**, care, adesea, au vorbit despre alegeri cu cântec și la războiul de țesut.

Cristina

Cristina este supraviețuitoare a violenței domestice și până la 24 de ani nu votase niciodată.

Nu știam mai nimic despre votare. Am aflat multe lucruri noi, în special ce să faci într-o secție de votare și de ce și votul meu contează. Voi merge la parlamentare să votez, să văd și eu cum se votează pentru că va fi primul meu vot!

Circa **30 000 de elevi și studenți, inclusiv primii votanți**, au participat la simularea zilei alegerilor și la diferite activități interactive cu tematică electorală, precum jocuri intelectuale, quizz-uri, dezbateri. Iar aproape **80 000 de cetățeni ai Republicii Moldova din 25 de țări ale lumii**, au discutat în spațiul direct, online, despre alegerile organizate pentru Diaspora.

Lucian Deleu

Lucian Deleu, voluntar al campaniei de informare în Bălți

Părinții mei au fost mai mereu plecați peste hotare, am crescut mai mult singur și eu m-am văzut totdeauna acolo, cu ei, nu aici. Cu ceva timp în urmă, eram sigur că ori cu mine, ori fără mine la vot, oricum nu se va schimba nimic. Acum vreau să schimb gândirea oamenilor din Bălți, vreau ca oamenii să nu mai fie atât de indiferenți. De aceea, voi merge la alegeri de fiecare dată pentru a fi un exemplu pentru generația mea.

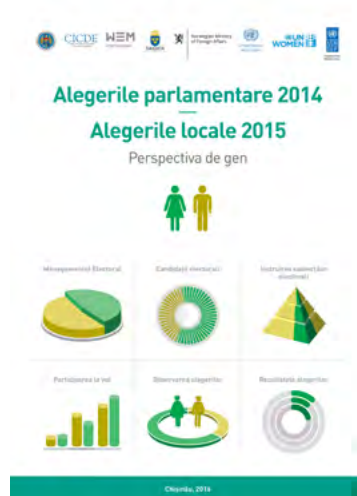
În același an, în cadrul aceleiași campanii „Democrația contează”, membrii Comisiei Electorale Centrale și echipa Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral au fost la **28 de întâlniri teritoriale** la care au participat peste **3 500 de femei și bărbați** cu drept de vot din **32 de raioane și 1 unitate teritorială autonomă**. În paralel cu acestea, au fost organizate și întâlniri cu tineri din gimnazii, licee, colegii și universități pentru a face cunoștință cu procesele electorale și a adresa întrebări membrilor CEC.

Iar în jur de **192 000 de elevi** din aproximativ **1 265 de școli** au participat sau au știut de „Săptămâna electorală” (21-25 mai 2018), activitate organizată pentru prima oară în istoria instituțiilor de învățământ în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Ne-am propus astfel să familiarizăm elevii mai mici și mai mari cu exercițiul votului și să informăm despre drepturile și obligațiile lor în calitate de viitori alegători. Membrii CEC, dar și jurnaliști, membri activi ai societății civile au mers în școli pentru a povesti copiilor despre procesele electorale. Iar elevii la rândul lor, au ilustrat în desene ce înseamnă pentru ei sloganul „Democrația contează. Votul tău contează!”. Cele mai bune desene au făcut parte din expoziția organizată la Aeroportul Internațional Chișinău și în preajma monumentului lui Ștefan cel Mare din centrul capitalei.

Și alegătorii din afara țării au fost informați despre noul sistem electoral utilizat la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Peste **330 000 de persoane** au primit foi pliante cu informații privind următoarele alegeri parlamentare, tipărite în limbile română și rusă. Voluntarii au stat de vorbă cu cetățenii Republicii Moldova care plecau din țară la Gările auto, cea feroviară și la Aeroportul Internațional Chișinău. Iar la punctele de trecere a frontierei, angajații Inspectoratului General al Poliției de Frontieră au distribuit cetățenilor sute de materiale informative. Un parteneriat a fost stabilit și cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, care a expediat tuturor misiunilor diplomatice ale țării **peste 40 000 de exemplare** ale foilor pliante cu informații privind organizarea scrutinului parlamentar din 2019.

Analiza de gen în alegeri, deja o tradiție

Începând din 2014, PNUD Moldova susține Comisia Electorală Centrală în elaborarea și prezentarea analizei din perspectiva egalității de gen în alegeri. După fiecare scrutin național organizat, CEC a prezentat publicului setul de infografice care cuprindea detalii despre numărul femeilor și bărbaților implicați în procesul electoral.

Astfel, am evaluat participarea femeilor și bărbaților în rândul funcționarilor electorali, începând de la componența CEC, observatorilor naționali și internaționali, concurenților electorali, pe liste de partid sau candidatele și candidații independenți. De asemenea, am arătat de fiecare dată cifre privind rezultatele alegerilor. Și am arătat cum a crescut numărul femeilor în funcția de consilieră (locală, raională sau municipală), primară și deputată.

De-a lungul scrutinelor, prezentarea acestor date publicului a devenit deja o tradiție, iar presa, societatea civilă și partenerii de dezvoltare analizează cifrele pentru a le da mai departe publicului larg sau pentru a vedea impactul schimbărilor legislative și sociale asupra egalității de gen în alegeri și procese decizionale.

*Toate analizele din perspectiva egalității de gen în alegeri le găsiți pe undp.md / Cercetări și publicații

Sfaturi utile și bune practici pentru femeile care vor să se implice în alegeri

În continuarea eforturilor din ultimii ani ale Comisiei Electorale Centrale, prin angajamentele asumate și celor ale PNUD, prin cel de-al cincilea obiectiv de dezvoltare durabilă, am continuat să promovăm **egalitatea de gen** în alegeri și în procesele decizionale.

De cele mai multe ori, multe femei nu au curajul de a candida sau nu știu care ar fi pașii pe care i-ar face în inițierea carierei lor politice, ori se confruntă cu stereotipurile din societate. Pentru femeile care se gândesc, visează sau

intenționează să candideze la viitoarele alegeri locale, parlamentare sau prezidențiale, am organizat cele **patru evenimente motivaționale „Femeile în alegeri”**, desfășurate în mediul online în mai-iunie 2020.

Astfel am oferit acces liber și gratuit la sfaturile și exemplele de bune practici ale patru femei cu experiență bogată și recunoscută în domeniile lor de specialitate, dar și în cel al egalității de gen în Republica Moldova.

FEMEILE ÎN ALEGERI

Angela Stafii
traineră transformățională

Pe de o parte, pandemia COVID-19 ne-a învățat să trăim în prezent. Dar, pe de altă parte, pandemia ne-a învățat încă ceva foarte important: nu fă planuri, dar respectă-ți visurile. Fiecare dintre femeile cu gânduri la alegeri, trebuie să se întrebe: Care sunt primele lucruri pe care le voi face? Cum îmi cresc grupul? Cum ies în față și cum discut cu oamenii? Și cum spun mulțumesc? A spune mulțumesc, a avea recunoștință pentru echipa ta și pentru tine însuși e un plus extraordinar.

Liliana Palihovici
președinta Asociației „Institutum Virtutes Civilis”

Faptul că am reușit rapid să dezvoltăm atelierelor motivaționale în mediul online demonstrează intenția noastră fermă de a susține femeile să fie mai reprezentate și mai influente în procesele de guvernare și în cele care asigură dezvoltarea durabilă a Moldovei. Sper că informațiile despre procesele electorale, rolul echipei, dar și părțile unui plan de campanie electorală vor ajuta femeile să aibă mai multă încredere în propriile forțe și să-și croiască calea în politică.

Loretta Handrabra
expertă națională de gen

Acest eveniment a servit drept platformă de creștere a nivelului de înțelegere a specificului competițiilor electorale și șanselor de a câștiga un mandat. Am arătat că numărul candidaților în alegeri a crescut ușor la ultimele două scrutine organizate, ceea ce constituie argument de motivare și participare pentru alte femei, în contextul în care egalitatea de gen în politică nu a fost încă atinsă.

Ludmila Andronic
expertă în comunicare publică

Prin intermediul acestui eveniment, am vrut să încurajez femeile care au decis să meargă în politică, să investească în imaginea lor publică. Sper că am reușit să le conving că trebuie să ia în serios comunicarea, să dedice timp și răbdare acestui aspect indispensabil al vieții de politiciană. Până la urmă, dacă vor avea curaj să meargă în politică, trebuie să-și facă și suficient curaj pentru aparițiile în fața camerelor de luat vederi sau a microfoanelor jurnaliștilor.

*Pentru mai multe detalii, dar și cu o invitație de implicare în procesele decizionale, vă așteptăm pe [Facebook.com/groups/femeialegeri](https://www.facebook.com/groups/femeialegeri), unde s-au adunat deja peste 150 de femei.

În ajunul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din februarie 2019, PNUD Moldova împreună cu partenerul său Comisia Electorală Centrală a organizat un eveniment în premieră pentru Republica Moldova și domeniul electoral. Într-o sală de teatru plină de spectatori și alți zeci de mii spectatori online, au fost discutate cele mai sensibile aspecte ale unei campanii electorale: **agresivitatea și violența psihologică**.

Perioada electorală, concepută ca o competiție a ideilor și programelor electorale, devine un ring de box în care insulta, calomnia, denigrarea și trolling-ul dictează regulile jocului, miza fiind câștigarea alegerilor cu orice preț.

În Republica Moldova, dar și în lume, fenomenul violenței în alegeri afectează mai mult femeile implicate în procesele electorale. Cu cât poziția la care aspiră o femeie este mai înaltă, cu atât formele de violență se agravează, aplicându-se diferite metode de intimidare. Potrivit **Ghidului „Prevenirea violenței împotriva femeilor în alegeri”**, elaborat în 2017 de PNUD și UN Women, „pe lângă dezbinarea societății, o consecință inevitabilă a acestui fenomen, violența electorală poate duce la

retragerea candidaților sau candidatelor din cursa electorală, la provocarea stărilor de tensiune socială, precum și la întârzierea sau întreruperea procesului de votare”.

Lightroom (un)conference a făcut radiografia violenței psihologice înainte de scrutinul național și a pus punctele pe „i” cu invitații săi, cei cinci speakeri care au urcat pe scena Teatrului „Eugene Ionesco”.

PNUD Moldova va continua să contribuie la recunoașterea, definirea, monitorizarea și sensibilizarea opiniei publice privind violența electorală și efectele negative ale acesteia asupra proceselor democratice din Republica Moldova.

Igor Volnițchi

Jurnalist, analist politic

Deseori, politicienii agresivi sunt ostacii propriului electorat, pe așteptările cărui s-au pliat, în loc să încerce să-l educe în spiritul unor valori și principii anume.

Ioana Avădani

Directoare Executivă, Centrul pentru Jurnalism Independent, România

Eu cred că ultima redută care stă în calea urii și dezbinării este nu inima, ci mintea noastră și pe aceasta trebuie s-o fortificăm.

Natalia Vozian

Analistă politici publice, România

Este curios să vedem cum în mai puțin de 12 ani, am ajuns să transformăm rețelele de socializare din platforme libere, pluraliste și democratice în spații închise, autocenzurate și autocratice, în care acceptăm convingeri și viziuni ce rezonează cu mentalul și emoționalul nostru.

Acces egal pentru toți în secțiile de votare

Dreptul la vot este garantat pentru fiecare cetățean, care votează liber și în condiții egale cu toți ceilalți. Cu regret, în Moldova, majoritatea instituțiilor publice în care se organizează procesul de votare sunt inaccesibile sau doar parțial accesibile. Lipsesc rampe calitative, ușile sunt prea înguste, scările sunt prezente mai peste tot, grupurile sanitare nu sunt adaptate, iar culorile contrastante nici nu există. Așa că persoanele cu diferite dizabilități, dar cu drept de vot egal, întâlnesc multe piedici în calea lor spre secția de votare.

De aceea, în ultimii doi ani, PNUD Moldova și Comisia Electorală Centrală au reușit să realizeze prima oară o evaluare a **peste 600 de secții de votare din municipiile Chișinău și Bălți, raioanele Hîncești, Edineț, Căușeni și UTA Găgăuzia**, ceea ce reprezintă o treime din totalul secțiilor de votare deschise la un scrutin național.

Studiul realizat în 2019 a arătat că mai puțin de **1%** sau, mai exact, **6** din cele **612 instituții publice** în care de obicei se organizează alegeri sunt **accesibile**. Celelalte secții de votare au fost **inaccesibile (432)** și **parțial accesibile (174)**.

Veridicitatea și realitatea datelor colectate au fost confirmate de persoanele cu dizabilități active din regiunile evaluate, fiind chiar monitorii și monitoarele studiului, persoanele care au mers la fiecare secție de votare pentru a testa la fața locului accesul în clădire și în sala în care de obicei se votează.

Experții Alianței INFONET au măsurat cu atenție și conform normelor tehnice naționale și internaționale fiecare rampă, ușă, hol, grup sanitar și au venit cu recomandări pentru administrația publică locală și centrală, dar și pentru instituția organizatoare de alegeri, pentru partenerii internaționali ai Moldovei, reprezentanții mass-media și, desigur, reprezentanții societății civile.

În martie 2020 a fost realizat un audit repetat pentru **44 de clădiri publice** în care a fost organizată votarea la scrutinul parlamentar nou din **15 martie 2020, în circumscripția uninominală nr.38, mun. Hîncești**. Deși situația nu s-a schimbat cu mult, totuși un progres a fost sesizat la îmbunătățirea accesului drumurilor, au

apărut noi rampe construite corect și calitativ, au fost adăugate culori contrastante în sala secției de votare și pe coridoare.

Accesibilitatea secțiilor de votare și exercitarea votului în mod egal de către toți alegătorii, rămân pe agenda PNUD Moldova și cea a Comisiei Electorale

Centrale pentru a spori gradul de informare și a crește nivelul de percepție și importanță a acestei probleme. Mai ales că accesul dificil în clădirile publice este o problemă cu care populația se confruntă nu doar la alegeri, ci zi de zi atunci când merg la școală, grădiniță, spital, primărie, etc.

* Studiul „Acces egal pentru toți în secțiile de votare” (ediția 2019 și 2020) îl găsiți pe www.undp.md / Cercetări și publicații

Vasile Savca
monitor al accesibilității în Căușeni

Eu ies din casă în fiecare zi și de fiecare dată am probleme de acces în instituțiile publice. Așa că eu încerc, aici, în Căușeni, să îmi apăr în primul rând drepturile mele. Și la alegeri merg la secția de votare și sunt foarte bucuros că în ultimii ani Casa de Cultură din satul meu este accesibilă. Anume atunci când îmi exercit dreptul la vot aici mă simt cu adevărat un cetățean împlinit. Trebuie să amintim societății că persoanele cu dizabilități au drepturi egale ca și toți cetățenii și trebuie să meargă la secția de votare, așa cum fac toți alegătorii.

Iuliana Tabacari
monitoare a accesibilității în Hîncești

Scările și bordurile sunt o problemă nu doar pentru persoanele cu dizabilități, care deja și-au format un stil de viață pe roți, dar și pentru persoanele în vârstă, pentru părinți. Am observat că în ultimii ani s-au făcut schimbări în orașul meu, bordurile au fost coborâte, avem mai multe rampe de acces. Însă există probleme foarte mari în clădirile publice din raion. Dar dacă se vrea, se face. Am văzut cu ochii mei. Haideți să preluăm exemplele bune și să creăm acces egal pentru toți în instituțiile publice din municipiul Hîncești.

Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral

Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral a devenit deja un eveniment așteptat de tinerii politicieni și politiciene în ajunul fiecărui scrutin național din Moldova. În 2018, echipa Comisiei Electorale Centrale și cea a Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, cu suportul proiectului PNUD, au organizat prima ediție a forumului, care a adunat **peste 150 de tineri și tinere de la 7 partide politice** din țară, care au acceptat invitația organizatorilor.

La eveniment au participat membrii organizațiilor de tineret ale partidelor politice, a căror misiune a fost să simuleze procesul electoral și ziua votului, dar și să învețe care sunt procedurile legale și specificul campaniilor electorale pentru alegerile parlamentare organizate în februarie 2019.

Odată ajunși la forum, tinerii au uitat de apartenența lor politică de acasă și au format propriile formațiuni politice, și-au ales liderii și au jucat rolul de concurenți electorali, funcționari electorali și reprezentanți ai societății civile și mass media.

Toate grupurile de tineri au fost ghidate de specialiștii CEC și CICDE, dar și de experți naționali în domeniul electoral și politic, care i-au ajutat să-și scrie programele electorale și să respecte toate procedurile pentru a se înscrie în cursa electorală.

Prima ediție a fost una de succes, fapt dovedit de cererea mult mai mare de participare din vara lui 2019, atunci când a fost organizată **cea de-a II-a ediție a Forumului Național al Tinerilor în Domeniul Electoral**.

De această dată, cei **peste 150 de tineri și tinere** din **17 organizații de tineret ale partidelor politice din Republica Moldova** au simulat organizarea alegerilor locale generale.

Tinerii și-au ales candidații și candidatele desemnați / desemnate la funcția de consilier/ă local/ă și municipal/ă, dar și cea de primar/ă.

Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral reprezintă un exercițiu important și util pentru tânăra generație de politicieni și politiciene, deoarece nu numai că învață regulile și procedurile electorale, dar și fac cunoștință cu specificul muncii CEC și CICDE și înțeleg necesitatea respectării tuturor normelor legale, pregătindu-se astfel pentru a candida ei înșiși pe viitor în alegerile desfășurate în Moldova.

Ana Andrițchi

A fost o experiență inedită. Am învățat să colaborez cu oameni care fac parte din alte partide, ceea ce nu am mai făcut până acum și ceea ce mi se pare un lucru foarte bun. Tinerii au o viziune diferită asupra lucrurilor. Astfel, conflictele au fost evitate, iar micile neînțelegeri au fost rezolvate prin comunicare. Anume acest fapt ne-a făcut să reușim până la capăt.

Nina Albu

În calitate de membru de partid, este un must-have să fii informată despre Codul electoral. Și acum, după încheierea forumului, mă simt mult mai informată. Știu cum trebuie să se desfășoare procesul electoral, pot să identific lacune în organizarea scrutinelor, am aflat cum se scrie o contestație și mi se par niște lucruri foarte utile.

Pavel Horea

Sper că degrabă voi avea ocazia să aplic în practică experiența obținută la Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral. Am aflat mai multe despre părțile componente ale unei campanii electorale: dezbateri, înregistrarea concurenților electorali, scrutinul propriu-zis, lucruri despre care am știut foarte puține până acum.

Mihai Chiril

Știam despre drepturile și obligațiile societății civile, dar, venind la Forumul Național al Tinerilor în Domeniul Electoral, am aflat lucruri noi ce mă pot ajuta în calitatea mea de tânăr care a participat la alegeri doar o singură dată. Acum voi putea să procedez corect în momentele în care voi întâmpina probleme.

Jurnaliștii, pregătindu-se de alegeri la Weekend training. Media & Alegeri

Jurnaliștii sunt cei care comunică publicului, în acest caz, alegerilor, despre tot ce este important și ce contează în procesul de organizare a alegerilor. Așa că, la fiecare scrutin, instituția electorală este mereu pe fir pentru a răspunde întrebărilor și neclarităților mass media. În 2019, în ajunul alegerilor locale generale, PNUD Moldova a susținut Comisia Electorală Centrală și Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral în organizarea unui **weekend training** cu genericul **Media & Alegeri**.

Jurnaliști de la peste **20 de instituții mass-media** din Republica Moldova, inclusiv locale, au participat la evenimentul de trei zile și au intrat în culisele proceselor electorale, au aflat mai multe despre temele care provoacă cele mai multe discuții în societate: finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, întocmirea listelor electorale și Sistemul Informațional Automatizat de Stat „ALEGERI”. Totodată, participanții s-au familiarizat cu sistemul

instituțiilor de management electoral și pagina web a CEC, unde pot găsi foarte multă informație de interes public.

Despre etica comunicării jurnaliștilor în perioada electorală le-a vorbit participanților **jurnalista Radio Europa Liberă, Valentina Ursu**. Cum afectează știrile false procesul electoral au aflat de la **Petru Macovei, directorul executiv al Asociației Presei Independente**. Din România, a venit **experta în comunicare politică, Carmen Mușat**, care a relatat despre tactici și tehnici de manipulare a presei folosite de politicieni în campaniile electorale. **Ex-președintele Comisiei Electorale Centrale din Letonia, Arnis Cimdars**, le-a vorbit participanților despre experiența instituției pe care a condus-o de a comunica cu mass-media.

Reprezentanții instituțiilor mass media au avut ocazia de a fi față în față cu membrii Comisiei Electorale Centrale, de a purta un dialog deschis și de a întreba despre lucruri care altădată, la conferințe de presă sau interviuri, nu ar fi avut timpul și nici resursele necesare pentru a face acest lucru.

Weekend training. Media & Alegeri este un eveniment care va mai fi organizat cu siguranță de către CEC, cu suportul proiectului, pentru a spori transparența instituțională și a menține buna relație profesională dintre jurnaliști și membrii și echipa CEC.

Constantin Topală
reporter Diez

Eu știam foarte puține despre procesele electorale pentru că abia la alegerile parlamentare din februarie 2019 m-am implicat în scrierea știrilor din acest domeniu. Așa că experiența de la training îmi va fi de folos la scrutinul următor pentru că acum mă simt mult mai informat.

Patricia Podoleanu
reporteră și prezentatoare PRO TV Chișinău

Am pus la punct anumite aspecte din legislație, care erau, pur și simplu, neclare pentru mine. La training am reușit să stabilem și niște contacte cu echipa și membrii CEC. După ce i-am cunoscut în alt format, ulterior, atunci când vom lua legătura cu ei, va fi mai ușor să le punem întrebări sau să-i abordăm.

**Media &
Alegeri**
weekend training

Tabăra Cineaștilor, laboratorul unde au fost produse spoturi video pentru alegeri

Tineri cineaști și tinere cineaste s-au înregistrat la Tabăra Cineaștilor, laboratorul ideilor în domeniul electoral pentru a crea cel mai motivațional spot video de chemare a cetățenilor la alegeri și de a-și exercita votul în mod liber și corect.

Astfel că după ce au petrecut două zile cu experții CEC, dar și cu echipa Atelierului „Sergiu Prodan PR & Publicitate”, cei care la fiecare scrutin uimesc publicul cu cel puțin un spot de motivare pentru alegători, cele 7 echipe formate au avut o lună pentru a-și face tema pentru acasă și a veni în fața juriului cu produsele lor.

Spotul video care a luat „aurul” este uluitor, memorabil și convingător. Mesajul său ferm nu lasă spațiu de manevră: apatia politică se plătește scump. Acesta a fost mesajul echipei câștigătoare OKO.

Așa că în septembrie-octombrie 2019, în campania de informare pentru alegerile locale generale, pe rețelele de socializare și în mediul online, Comisia Electorală Centrală și PNUD Moldova au distribuit spotul video creat de echipa OKO. Totodată, alegătorii au văzut și alte două spoturi create la același eveniment de echipele **M.F.P. Film** (Natalia Fomina, Petru Palamariuc, Anatolie Marcoci) și **echipa Alengers** (Georgiana Fînar, Ruslan Sașco, Alexei Golubev)

Echipa OKO: Dan Isac, Cristian Niholat și Diana Vlas

Ne place să dăm valoare produselor noastre – valoare socială. Dacă vorbim de acest spot motivațional de alegeri, pentru noi a fost important să ajungem la mintea cetățeanului și de aici vine sursa inspirației și muncii pe care am depus-o la realizarea sa. A fost mai mult decât un concurs. A fost o provocare pe care ne-am lansat-o nouă.

VotART, atelierul de creare a celor mai faine postere motivaționale

Un alt eveniment care a testat imaginația și ingeniozitatea tinerilor și tinerelor a fost **VotART, atelierul de creație în domeniul electoral.**

Fiecare dintre cei **peste 20 de creatori și creatoare de postere** au venit cu propria lor viziune artistică privind ziua alegerilor și importanța fiecărui vot. Printre participanții la **VotART** au fost elevi și eleve, studenți și studente, tineri graficieni și tinere designere din dreapta și stânga Nistrului.

„Nu tăcea! Votează!” sau **„Votează! Și data aceasta contează!”** ori **„Nu sta frustrat! Hai la votat!”** sunt sloganurile folosite în posterele motivaționale ale premianților și premiantelor atelierului.

Trei postere au fost tipărite în **mii de exemplare** și trimise la fiecare secție de votare din Moldova și de peste hotare pentru a motiva cetățenii să iasă cu încredere la vot la alegerile locale generale și alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019.

Irina Onicova

Sper foarte mult că posterul creat de mine îi va motiva pe oameni să iasă la vot. Iar gândul că posterul meu va fi afișat în toată țara, îmi gâdilă un pic orgoliul profesional.

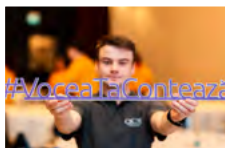
Andreea Bolea

Dacă arta pe care o fac eu poate aduce o schimbare, sunt gata să dau tot ce am mai bun. Și o fac cu multă dăruire anume într-un domeniu ca cel electoral, pentru că și eu sunt cetățean al acestei țări și pe mine mă afectează direct procesele care au loc.

Democrația se învață de la mic la mare

„Democrația se învață” este sloganul Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) începând din 2017 și cuprinde atât copiii din grădinițe și școli, dar și studenții și toți cetățenii cu drept de vot pe care i-a informat și i-a implicat în diversele sale activități.

Experții CICDE cu suportul PNUD, au mers prin diferite colțuri ale țării pentru a întâlni alegători interesați de domeniul electoral, dar și pentru a-i ajuta pe alții să conștientizeze importanța votului. Au fost mii de copii și tineri care au aflat istoria votului, dar și au simțit pe propria piele sentimentul aplicării ștampilei în buletinul de vot, pregătindu-se astfel pentru primul vot.

Mai mult, CICDE a dezvoltat comunicarea în mediul online și a inclus în programele sale produse dedicate

internauților. În plus, a asigurat accesul egal tuturor la materialele sale, inclusiv a persoanelor cu diferite dizabilități.

Au fost elaborate **trei ediții ale broșurii informative „Democrația se învață”** dedicată tinerilor și primilor votanți din care află totul despre procesele electorale și intri în culisele organizării alegerilor.

Arci, personajul care îi învață pe copii cum se votează

Arci este personajul creat de CICDE dedicat celor mai mici viitori alegători cu scopul de a începe educația civică electorală chiar în grădiniță și în școala primară. Micul arci, Arci, este eroul benzilor desenate care ajută copiii să afle primele noțiuni despre alegeri colorând și trecând prin aventurile lui sale. La fel ca prietenii săi, Arci este activ și se implică în viața comunității sale. El vrea alegeri corecte, libere și incluzive pentru toți.

Prima ediție a benzilor electorale din 2019, intitulată **„Arci la secția de votare”**, explică într-un limbaj accesibil cum sunt organizate alegerile și care sunt regulile generale, ce înseamnă vot multiplu, cum votează persoanele cu dizabilități și de la câți ani ai dreptul la vot.

Cea de-a doua ediție din 2020, **„Aventurile lui Arci peste hotare”**, descrie procedurile de votare pentru diasporă. Arci este în continuare personajul principal doar că de data aceasta călătorește dincolo de hotarele Republicii Moldova.

Ambele ediții ale benzilor desenate electorale sunt accesibile în limbile **română, rusă, ucraineană, găgăuză și romani**. Mii de exemplare au fost distribuite atât în mediul online, cât și în grădinițe, școli și biblioteci.

Educație electorală pentru toți copiii

Deoarece pentru proiectul „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” toate grupurile sociale de alegători și viitori alegători, contează, indiferent de condiția lor socială, fizică sau etnică, CICDE, cu suportul PNUD Moldova, a organizat în octombrie 2019 **Tabăra “Democrația se învață. Drepturile mele electorale”**.

La tabără au participat **peste 40 de copii din instituțiile rezidențiale de pe ambele maluri ale Nistrului**, care au învățat despre drepturile lor și participarea în procesele electorale. Elevii din clasele VI-IX au venit din 3 școli de tip-internat pentru copii orfani și rămași fără îngrijirea părinților din Bender, Ceadâr-Lunga și Cărpineni, Hîncești.

Tabăra a durat trei zile, timp în care copiii au făcut cunoștință cu mai multe instituții și anume Comisia Electorală Centrală, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, Organizația Națiunilor Unite, Parlamentul Republicii Moldova, au discutat despre valorile democrației, procesele electorale și cel mai important, au format partide, au făcut campanie electorală pentru ca, în final, să simuleze o adevărată zi a alegerilor.

Marcel Detrici

Am aflat că în Brazilia poți vota de la 16 ani, că în Australia este obligatoriu să fii la vot, altfel vei plăti amendă de 20 de dolari. Am mai aflat că astronautii tot votează și că după reparația clădirii Parlamentului prima ședință a avut loc în 2014.

Cristina Arseni

Este important să votăm pentru că de votul nostru depinde viitorul țării și al cetățenilor. Când voi împlini 18 ani, voi vota de fiecare dată și voi încerca să mă informez corect despre toți candidații pentru că trebuie să știu cine este persoana pentru care îmi voi da votul.

Alegeri democratice în școli

Pentru **mii de elevi din 77 de școli** din Moldova, exercițiul votului a devenit unul responsabil și asumat atunci când au votat pentru **alegerea membrilor**

Consiliului de elevi. Doi ani consecutiv, **2018 și 2019**, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE), cu suportul PNUD Moldova, a ajutat școlile să organizeze în mod democratic scrutinul pentru noua componență a Consiliului de elevi inclusiv prin instruirea a **peste 1600 de elevi și profesori**. În acest proces, CICDE a avut parte de susținerea Comisiei Electorale Centrale și de cea a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Experții CICDE au elaborat **„Ghidul practic pentru desfășurarea alegerilor în Consiliul Elevilor”** sau, mai scurt, Codul Electoral Școlar, doar că în varianta simplificată și adaptată pentru școli. Acesta a devenit un suport pentru fiecare școală din Republica Moldova

pentru a organiza alegerile pentru Consiliile de elevi. Potrivit ghidului, la începutul anului școlar sunt formate Comisiile Electorale Școlare, membrii cărora sunt instruiți de specialiștii CICDE cum să organizeze alegerile. Apoi comisia înregistrează elevii candidați, aceștia își fac campanie electorală, iar într-o zi decisă de comisie sunt organizate alegeri democratice în fiecare din aceste instituții. Elevii votează la pauzele dintre ore, iar la final, sunt numărate voturile și anunțați câștigătorii.

Alegerile în Consiliile de elevi reprezintă o activitate care, deși a pornit ca un pilot, astăzi reprezintă o prioritate pe agenda CICDE, iar instituția continuă parteneriatul cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pentru a îmbunătăți procedurile electorale și pentru a promova ghidul la nivel național, pentru toate școlile din țară.

Jocul intelectual „Ce? Unde? Când?”, competiția cunoștințelor despre alegeri

Peste **900 de tineri și tinere** au participat în perioada 2017 - 2020 la edițiile **Jocurilor intelectuale „Ce? Unde? Când?”**.

La „Ce? Unde? Când?” democrația se învață prin competiție și spirit de echipă. Jocul a devenit o tradiție deja pentru CICDE. Tot mai multe școli vin cu solicitarea de a fi înscrise la competiție, iar proiectul PNUD a fost alături de participanți contribuind la buna organizare a evenimentului. În 2020, din cauza pandemiei de COVID - 19, jocurile au fost adaptate la mediul online, reușindu-se organizarea și mobilizarea participanților.

Fiecare joc este moderat de reprezentanții **Clubului Jocurilor Intelectuale**, care are o experiență de

peste 18 ani în organizarea evenimentelor intelectuale naționale și internaționale (jocuri, școli de vară, evenimente, competiții). Întrebările concursului sunt din domeniul electoral, istoria alegerilor în Moldova și în lume, situații interesante și întâmplări inedite din istoria universală a multor țări.

Jocurile intelectuale „Ce? Unde? Când?” reprezintă **o metodă inovativă de implicare și educare civică în domeniul electoral**, contribuind la dezvoltarea unei generații informate și la formarea viitorilor lideri politici ori de opinie.

Sebastian Cașu

*elev, Liceul „Spiru Haret” din Chișinău
membru al echipei câștigătoare 2019*

Întrebările au fost foarte interesante, mai ales că este un domeniu important pentru dezvoltarea unui stat și pentru cetățeni, dar și, în general, pentru lumea modernă. De asta probabil și am învățat foarte multe și am putut să ne dezvoltăm timp de câteva ore pe care le-am petrecut jucând. Noi am venit cu o atitudine destul de pesimistă, dar s-a dovedit faptul că atunci când nu te aștepți să câștigi, câștigi!

CICDE Open Talks, scena promotorilor educației electorale

CICDE Open Talks este un alt eveniment devenit tradițional în ultimii ani și dedicat în special tinerilor

alegători. A debutat în toamna anului 2017, cu genericul **„Democrația se învață – abordări inovative”**, având scopul de a discuta fără bariere despre procesele electorale și de a motiva tinerii să participe în procesele de luare a deciziilor. Oamenii care au urcat pe scena Open Talks au vorbit despre propriile exemple sau istorii de succes ori despre modele și programe reușite de educare civică ce pot fi preluate cu ușurință și de Moldova.

La ediția din 2018, CICDE Open Talks i-a invitat în scenă pe **„Ambasadorii educației electorale și civice”**, cei care pe parcursul anului au fost cei mai activi în promovarea valorilor democratice și organizării campaniilor de informare și educare, mai ales în contextul alegerilor parlamentare din februarie 2019.

Iar ediția din 2019, a venit din nou cu o abordare inovativă. Pentru prima dată, CICDE, cu suportul

proiectului, a oferit **burse de cercetare la cinci tineri**, de la diferite instituții de învățământ, care au studiat aprofundat subiecte din domeniul electoral și au prezentat principalele concluzii la eveniment. Cu genericul **„Participarea – element cheie al democrației”**, CICDE Open Talks 2019 a realizat o dezbatere publică pe subiectele: **absenteismul tinerilor la alegeri, accesibilitatea secțiilor de votare sau exercițiul democratic al referendumului.**

În 2020, CICDE a reușit din propriile resurse bugetare să continue programul de burse și să selecteze alți cinci tineri cercetători, care vor face studii privind dreptul de vot și dreptul de a fi ales, finanțarea partidelor politice, strategiile electorale de asigurare a echilibrului de gen în viața politică, desfășurarea agitației electorale și transformarea sistemului electoral.

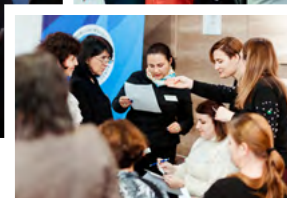

Ajutându-i pe profesori să învețe viitorii alegători despre drepturile și responsabilitățile lor

Și pentru că educația electorală preșcolară și școlară a devenit un obiectiv important al CICDE, în 2019, specialiștii instituției au decis să-i instruiască pe cei care, la rândul lor, instruiesc copiii și tinerii.

și făcut, drept dovadă fiind faptul că și mulți dintre colegii lor au solicitat de la CICDE suport similar și chiar desfășurarea instruirilor cu mai mulți profesori de educație civică și educație pentru societate.

Astfel, pentru prima oară, **peste 40 de profesori de educație civică și educație pentru societate**, dar și reprezentanți ai direcțiilor de învățământ din raioane au participat la o instruire cu genericul „**Rolul educației electorale în societatea democratică**”. Activitatea a fost organizată cu în parteneriat cu Comisia Electorală Centrală și Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, cu suportul PNUD.

Profesorii au avut posibilitatea de a-și aprofunda cunoștințele în domeniul electoral, de a afla noi metode de predare a acestor două discipline, atunci când este vorba despre teme ce țin de alegeri și rolul cetățeanului în formarea instituțiilor de stat. Mai mult, cadrelor didactice li s-a oferit material de suport pentru a desfășura interactiv și interesant orele dedicate democrației participative. Ceea ce au

Nicolae Gavriliță

*profesor de istorie și educație pentru societate
Gimnaziul „Dumitru Matcovschi”, Vadul lui Rașcov*

Educația pentru societate este o disciplină nouă studiată în prezent de clasele V-VI, la care avem un modul dedicat democrației participative. Spre deosebire de educația civică, aici toate temele sunt legate între ele și există o continuitate, astfel încât elevii exersează permanent, nu doar pentru o oră sau două. De aceea, tot ce am aflat la această instruire îmi va fi util la lecțiile cu copiii.

Bibliotecile, centre de informare pentru alegători

În ultimii trei ani, **340 de bibliotecare și bibliotecari au devenit promotori ai educației electorale** și au avut grijă ca cei care pășesc pragul bibliotecilor să fie informați corect și obiectiv despre procesele electorale din țară.

Aceasta a fost posibil datorită instruirilor realizate de CICDE și, desigur, implicarea directă și responsabilă a participanților și participantelor. Începând din 2018 și anticipând organizarea alegerilor parlamentare, locale și cele prezidențiale, experții CICDE au ajutat bibliotecarele și bibliotecarii să afle cum trebuie să informeze oamenii despre scrutine, ce fel de activități pot să organizeze, oferindu-le materiale informative, un suport absolut necesar în colecția bibliotecilor.

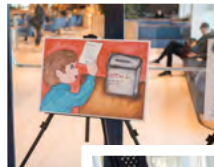
Revenind acasă, fiecare bibliotecară și bibliotecar a amenajat un colț dedicat informării electorale și a organizat, la rândul său, **sesiuni de informare și traininguri** pentru alți colegi și colege de breaslă, dar și pentru alegătorii tineri și adulți.

Rețeaua de bibliotecari s-a extins în toată țara, ajungând la **peste 5 600 de persoane** informate despre alegeri și specificul fiecărui scrutin, dar mai ales despre importanța votului și responsabilitatea civică pe care o poartă fiecare cetățean.

Chiar și după încheierea activităților, bibliotecarii rămân interesați de domeniul electoral, fapt demonstrat de activismul arătat în grupul de Facebook dedicat rețelei lor.

DIN ACTIVITĂȚILE PROIECTULUI
„CONSOLIDAREA DEMOCRAȚIEI ÎN MOLDOVA
PRIN ALEGERI INCLUZIVE ȘI TRANSPARENTE”

*Pentru a afla și a citi mai mult despre proiectul „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” accesează undp.md/pentru-alegeri

16

PEACE, JUSTICE
AND STRONG
INSTITUTIONS

